

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

N. 100-1000. 1. 2. 10. 10. 10. 10.

C. A. Hentzel's Verlag.

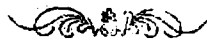
Er. 100-1000. 1. 2. 10. 10. 10. 10.

SPARRESHOLM

forhen Padeberg, i Sælland, opført 1609.

SPARRESHOLM

forhen Padeberg, i Sælland, opført 1609.

Den sydsøstlige Deel af Sjælland ligger en Høislette, omtrent midt i den Firkant, der dannes af Byerne Kjøge, Ringsted, Næstved og Præstø; den culminerer i Overdrevsbakken ved Vesteregede, Dens høieste Punkt, — 390 Fod over Havet, — samt lidt over $\frac{1}{2}$ Mill sydligere i Dyrehøien ved Dysted, — 386 Fod, — er for det Meste beklædt med Skov og ligesom besaaet med smaa Indsøer, fra hvilke Vandløb strømme baade imod Syd og Nord; de Sidste danne den ringe Begyndelse til den siden saa anseelige Susæaa, som efter et langt Løb falder ud i Østersøen, noget over en Mill Syd for Næstved; de Første danne Veils-Na, som i Fjorden ved Gauns forener sig med Susæaaens betydeligere Vandmasser; mindre Aaløb ile imod Sydost og Ost ud i Præstøbugt og Østersøen. — Paa denne Høislettes nordlige Side, hvor den dog alt har stærkt Afald, ligger det i første Hefte beskrevne Gisfelseb Jomfruefoster; paa dens sydlige Side det gamle Padeborg, nu kaldet Sparresholm, umiddelbart op til den Skov, som danner Vandfjellet og inden sine Grændser seer ikke mindre end 9 Indsøer og Damme, der for det Meste ligge fortryllende, overalt omgivne af Bøgenes grønne Velte. En mindre behagelig Følge af den høie Beliggenhed, den store Rigdom paa Vand og Skov samt den kolde Jordbund — thi Kridtet, som her danner Underlaget, ligger paa hele denne Høislette meget nær ved Overfladen, ja ofte kun et Par Tommer under samme, — er imidlertid den raae, kolde og fugtige Luft, hvorfra denne Egn hjem søges mere end de fleste andre, thi endt Skoven dog beskytter Gaarden imod Østevinden.

Det gamle Padeborg, — thi saaledes er Gaardens ældste Navn, — blev uden Tvivl opført paa samme Tid som de fleste andre af vore ældste Borge, nemlig i den Periode da man med Magt søgte at fortykke Danmark, og de hollsteenske Grever — som Bantferrer — raadede for hele Landet, hvilket de igjen uddeelte til deres Undergivne, der havde fortrakt dem med Penge til denne vældige Handel. De indvortes Uroligheder, som i hiint Tidrum sønderlede Danmark, toge deres Begyndelse med Kong Christoffer den Andens Affættelse og Flugt i Aaret 1326 og varede for Sjællands og Smaa-

sernes Vedkommende indtil 1346, medens Skaane, Jylland og tildeels Fyen bleve i en stadlig Gjæring længe efter de tydske Herrers Fordrivelse, ja næsten indtil de tre nordiske Rigers Forening, da Dronning Margrethe med stærk Haand hævdede Lov, Ret og Sikkerhed i Landet og til dette Diemed forbrød Opsørelsen af faste Borge samt nedbrød næsten alle dem, der allerede foresandtes og ikke tilhørte Kronen.

Da de hollsteenske Grever havde uddeelt næsten hele Landet som Pant til deres Adelsmænd, og disse søgte at gjøre sig Pantet saa indbringende som muligt, var intet naturliger end at Enhver undertrykkede og udsuede sine Undergivne saavel som alle Raboer, saasnart disse ikke vare stærke nok til at værges sig. Den høiere og rigere danske Adel holdt tildeels med de Fremmede, i det Mindste med disse Herrers Greverne, som vare Landets retmæssige Beherskere, og kun den lavere og fattigere Adel saavel som Almuen, hvilke Trykket nærmest traf, værgede sig i Begyndelsen imod de onde Raboer, der, for at sikke sig imod et pludseligt Overfald, overalt anlagde faste Borge, om end først efterat mangfoldige Lybskere vare blevne ihjelslagne. Fra disse Borge fortsattes nu med større Kraft og Driftighed Røverierne, hvortil man fra Hjemmet var saa vel vant, thi som bekjendt var den tydske Adel i hiin Tid privilegeret som Røvere paa Landveien og ansaae denne Beskjæftigelse for ret hæderlig, i alt Fald for meget indbringende.

Iblandt de Borge, der bleve opførte til Røverreder og stadigen benyttedes som saadanne, hører rimeligvis ogsaa Padeborg i Lorbærd Sogn, Hammer Herred, nu i Præstø Amt, som ved sin heldige Beliggenhed beherskede hele det nordlige Sjællands, Skaanes og Sverrigs Forbindelse med det sydlige Sjælland, med Lolland, Falster og Møen, ja Afstanden fra Dens Hovedlanddel var slet ikke længere end at Besætningen ogsaa retvel kunde passere paa den, saasnart Reisende af Betydning stulde passere den. Ved en saadan Leilighed er det ogsaa at Borgen første Gang nævnes i Historien. Biskop Svend i Aarhus og den ansete Decanus — kort efter Biskop — i Roskilde, Jacob

SPARRESHOLM

forhen Padeberg, i Sælland, opført 1609.

Guldberg, for derved at frie sig og sine, mulligviis endog saa imod Dianaens Billie; Beringsskjold blev nu arresteret og Sagen gik sin Gang, som jeg ved en anden Leilighed nærmere skal omtale. Faderen ytrer sig i et Brev meget bittert om, hvor nær forbundne Angiverne vare ham og hvor lidet han havde ventet Sligt; endog imod sin anden Son, Detlev, viser han Mistro, hvilket denne dog maaskee ikke fortjente. Efterat Faderen var bleven demt forandrede begge Sønnerne, som havde faaet Sorbsielse i deres Rang, med kongelig Tilladelse 1783 deres Navn til Vedels-Sparre, hvortil Thomas's Frues Familienavn og Gaarden Sparresholm have givet Ideen. — Kammerherre Vedels-Sparre forskjønnede Bygningen ved at indsætte flere og moderne Binduer, kunz Stæde at de sunkte gamle Steenfarme ved denne Leilighed bleve udtagne; ogsaa Bygningens Indre moderniserede og forskjønnede han. Iøvrigt nyder han i Egnen, som vel fortjent, kunz en daarlig Berømmelse, thi ligesom Faderen var han en haard og grusom Bondeplager, som end ikke tog i Betænkning selv hver Morgen Klokken 5. at stille sig udenfor sin Port med en Pidsk for at følge de Huusmænd ind, der endnu ikke havde indfundet sig; at Pidsken ved denne Leilighed spillede Hovedrollen følger af sig selv. — Han skal have ædelagt sine Bønder saaledes at de sjældent havde andet end Kær at spænde for Bogn eller Pløv, naar de skulde møde til Høve, i det Høieste en Hest og en Ko i samme Spænd; ogsaa deres Avlsredskaber forsvandt naturligviis efterhaanden og han kunde hverken faae Afgifter af dem eller ordentligt Høveri til at drive Høvedsgaardens Jorder. Han solgte da Eiendommen 1789 for 57,200 Rdl. til Conferentsraad Heinrich, der igjen søgte at op hjælpe Godset og forærede Bønderne de fornødne Heste og Redskaber; endnu mindes han der i Egnen med Taknemmelighed. Efter 10 Aars Forløb solgte Conferentsraaden Gaarden for 120,000 Rdl. til den rige Baron Selby til Bekkeskov, der atter afhandede den 1804 til Forvalter Carl Grandjean for 153,000 Rdl.

Sparresholm var dengang et ret anseeligt Gods; det udgjorde nemlig: fri Høvedsgaardstørt Ager og Eng 33 Tdr. Hartk.; Skovsklyb 5 Td. 1 Fdk. Hartk.; Areal 500 Tdr. Agerland, 140 Tdr. Land Engbund; desuden Avls-gaarden Raadegaard paa 140 Tdr. Agerland og Skibstørt for 17 Td. 3 Sk 1

Fdk. 2 Alb. Hartk., Skov og Mølleklyb 8 Tdr. 2 Sk 2 Tdr. 2 Alb. Hartk.; Bøndergodset udgjorde 35 Gaarde med fuldt Høveri og var skibstørt for 260 Td. 6 Sk. 3 Fdk. Hartk.; Skov og Mølleklyb 14 Tdr. 1 Sk. Hartk.; dertil Konge- og Kirketiende af Lørværd Sogn, hver matr. for 48 Tdr. Hartk. Jordebogs-Indtægterne vare 2 Td. Rng, 163 Td. Byg, 25 Td. Havre, samt 580 Rdl. i Penge; Skovarealet var ialt 680 Tdr. Land og Besætningen paa Høvedsgaarden 160 Kær samt 40 Faar.

Ogsaa Fiskerierne i de betydelige Indsøer afgave en ikke ubetydelig Indtægt; af disse var der een paa 13, een paa 12 og to paa over 9 Tdr. Lands Størrelse hver, foruden 5 mindre; alle vare de forsynede med Postværker og Vandledning, saa de hvert Dieblit kunde lægges tørre, om saadant ønskes, og Fiskerierne bleve i hilt Tid drevne aldeles kunstmæssigt, saaledes som endnu paa Bregentved og enkelte andre Gaarde.

Grandjean var en Mand uden Formue, som blot havde kjøbt Gaard og Gods for at adskille det; i den korte Tid, han var Eier af Sparresholm, bortsolgte han hele Bøndergodset, med Undtagelse af nogle Huse, endvidere en stor Deel af Markerne saavel som Avlsgaarden Raadegaard, omhuggede tildeels Skoven og nedrev nogle af Bygningerne for at afhænde Materialierne; derefter solgte han det Øvrige ved Kjøbecontract af 13 Aug. 1805 til Exam. juris Seidelin for 100,000 Rdl., og denne igjen 1807 til Proprietair Bang fra Benzonsdal, Ridder af Dannebrog, hvis Enke endnu eier Gaarden.

Sparresholm var 1806 efter den daværende Matriful skibstørt for 21 Tdr. 2 Sk. 2 Fkr. 1 Alb. Ager og Eng samt 4 Td. Skovsklybs Hartkorn privit. Høvedsgaardstørt, dertil 14 Tdr. 1 Sk. 1 Fdk. ufrøit Hartkorn og Konge- og Kirketienden af Lørværd; efter de mig meddelte Oplysninger er Gaarden nu efter den nye Matriful ansat til 46 Tdr. 1 Sk. 2 Fdk. frit og 16 Td. 4 Sk 2 Fdk. ufrøit Ager og Eng, samt 3 Td. 7 Sk. 3 Fdk. 2 Alb. frit og 6 Td. 3 Sk. 1 Fkr. 2 Alb. ufrøit Skovsklybs Hartkorn; paa den ufrøite Jord findes 45 Huse, hvis Beboere gjøre Ugebage til Gaarden; dennes Areal er 400 Td. Land Ager og Eng samt henved 480 Td. Land Skov; Konge- og Kirketienden af Lørværd Sogn høre endnu dertil og vdes hver af 410 Td. Hartkorn.

